עולת ראיה — זמירות ושירים למוצאי שבת

המבדיל בין קדש לחול חטאתינו הוא ימחול. במוש"ק צריכים לשוב בתשובה על התוכן של הארת השבת, שיהיה נקי בלא שום תערובת, כדי שאותם העניינים, שמפני קדושת השבת הם מתבטלים ואינם יכולים לפעול ולהזיק, לא יפריעו את מהלך הכשרות של ימות החול, שאין בהם אותה ההגנה. וזהו ענין קדוש ידים ורגלים של פשיטת בגדי הקודש של כה"ג ביוה"כ, כי אותם צחצוחי טומאה המתפרצים לתוך הקודש, ומפני גודל אור הקודש הם מתאמצים להדבק בו, ובעת שליטת הקודש עצמה אינם יכולים לעשות מאומה אבל אחר עבור הארתה צריכים להשמר מהם ע"י תשובה גדולה רבת החדוה העז והענוה.

ברכות שמים מעל, ברכוח תהום רבצת תחת – ברכות אביך גברו על ברכות הורי, עד תאות גבעות עולם. שתהי' הברכה שמימיית נסיית ומכל־מקום תהי' רובצת תחת בדרכי הטבע. ברכות הורי היו בנסים שעשה להם, כמו שנתברכו אברהם ושרה בנסים, וכן יצחק ורבקה במשפט אבימלך מלך פלשתים, אבל יתר שבחן של הברכות שלי שיהי' הטבע עצמו מעולה ומרומם, מעין עוה"ב, שהוא למעלה מהנס, בנחלה בלא מצרים בכלל גבולי עולם וסדרי בראשית, עד תאות גבעות עולם.

ואכלתם אכל ושבע והללתם את שם ד' אלקיכם אשר עשה עמכם להפליא ולא יבושו עמי לעולם. הנה כתבנו במקום אחר ענין הרח רע והרחקת הקדושה מד"ת ותפילה ממקום הטנופות, שחכמי שיקול דעת האנושי לא יבינוה איך יפגם דבר רוחני ע"י לכלוך גשמי, ועוד יש להוסיף ביאור מה דאמרינן שיש שד של בה"כ מהו ובהקדמת הזוהר (דף י:) אי' דמתהני מההוא טינופא, ומה זאת. וכתבנו שענין עה"ד גרם כ"ז, שהבדל בין חכמה ודעת, חכמה נקרא שמכיר הדבר יודע ערכו ונמשך לו בבחירה גמורה, ודעת נקרא אחרי שהעמיק בחכמה ונמשך אחרי הדבר שהחכמה החליטתו, ונדבק בכל כוחותיו שהם לבד מהחכמה. והנה בדבר שכולו טוב הדעת הוא מעלה גדולה וחשובה, מעטרת את עצם החכמה, כמו עיקר הכל לדעת את ד' ב"ה, ע"י החכמה מכיר גדולתו ותפארת הדר מלכותו ית', ומ"מ עדיין הוא עומד מבחוץ, אע"פ שכיון שמכיר הדברים לאמתתם לא יעשה שום דבר נגד החכמה, ויראת ד' תהי' אוצרו, לשמור רגלו מלכד בשום דבר חטא ועון ח"ו, אבל כל כוחותיו עוד לא נכנסו להרגש הנמשך מהחכמה, וע"י עשק הדעת ומשיכת הרצון ימצא בו ענין הדעת, ואז לבבו ובשרו אל אל חי ירננו ויכמה לעבוד את ד' ית', ובאהבתו ישגה תמיד. זאת היא מעלת הדעת נוספת על החכמה. אבל לפ"ז נדע שאין הדעת דבר טוב כ"א בדבר שהוא טוב מכל צדדיו, ואין שייך אצלו כלל העברת הגבול, כי כל מה שיוסיף ויתדבק מוסיף אושר והצלחה, ולא בא עד מרום עוזה כלל, אבל בדבר שיש בו גם ענין הרע מאיזה צד, אע"פ שהחכמה טובה בו, שהרי עכ"פ יש בו דבר טוב וידע להמשיך ענין הטוב, מ"מ הדעת, שהיא קישור הכוחות והמשכתם בו, הוא דבר מפסיד מאד, כי כיון שימשכו גם הכוחות שאינם מבחינים ומכירים בו, ימשכו אחרי הרע כמו אחר הטוב, ויולד קלקול גדול. ואע"פ שבאמת בלעדי הדעת אין הכרה שלמה, מ"מ אין להכנס בשביל עדיפת ההכרה שיש בין החכמה אל הדעת בסכנת ההתדבקות ברע. וזה הי' פיתוי הנחש, שבכח עץ הדעת טו"ר הי' זה והי' אסור להדבק בו, וע"י האכילה נמשך הרצון וכל הכוחות שבאדם ונדבק בטוב וברע שבו ג"כ, ונמשך מזה שבכל דבר שהי' ראוי להשתמש רק בחכמה משתמש בדעת ונמשך קלקול מצד הרע שבו. וזהו יוסיף דעת יוסיף מכאוב, ולא אמר יוסיף חכמה יוסיף מכאוב, חלילה, החכמה תחי' את בעלי', רק אם במקום הדרוש חכמה יוסיף דעת יוסיף מכאוב, אע"פ שהוא מוסיף בהכרה של זה הדבר כל המוסיף גורע, וכדאמרו חכמים בעץ הדעת גופי' בסנהדרין (כט.), שנמשך המכשול מכל המוסיף גורע. ומזה הי"א ארורים וי"א סממנים לברר זה בקטורת כדאי' בע"ח (היכל ב' שער ד' פרק י). וחז"ל רמזו דבר זה בסוכה (מב:) שאמרו "בגדול אע"פ שאינו אוכל כזית בכדי אכילת פרס צריך להרחיק, משום יוסיף דעת יוסיף מכאוב". כי מצד החכמה האכילה היא אחת מהתיקונים הנדרשים, ובודאי כשמתקן למטה כך מתקן לעומת זה גם למעלה כשהוא עומד על טהרת קדושתו, אבל מצד עטיו של נחש נמשך הדעת במקום שרק חכמה ראוי' לו, כי בחכמה הי' אוכל רק כפי הדרוש לו, והי' משער בעין יפה כדי סיפוקו, והי' זה תיקון והעלאה,

אבל ע"י הדעת כיון שמכיר ההנאה של האכילה בדעת נמשך אחר זה הפרט שהיא חלק קטן ובאמצע הדרך הגדול שאליו מגמת פני האכילה, ודעתו משתנית מפני רצונו ומשער יותר מהדרוש לו. וגם השלם שבאדם ישגה בזה כמעט, וממילא אינו תיקון כ"א קלקול, כי אין כוחות הגוף מקבלים ומבררים אותו להחזירו לענין אד"ם, רק נופל מערכו, מפני שמקבל אחר ההנאה יותר מכפי ערך הכלי, ונשבר הכלי דהיינו החומר שכולל ההנאה בו ונופל. וגם הכלי החיצוני שהוא הגוף מתקלקל עי"ז, וממילא דבר זה נמשך בכל הדברים התלוים באילו הענינים, שהם סבותיהם העצמיות המסבבים אותם ומסובבים מהם. ונמשך מזה הריח רע, שענין הרח ביאר החסיד רמ"ח לוצאטי זללה"ה בביאורו לאד"ר (ד' עו־עז) שהוא ע"י חיזוק הרוח, והנשמה נהנית מזה ומתפשטת בכל הגוף, עי"ז מתחזקים גם כוחות הגוף, ולא כמזון שכחות הגוף מתחזקים ועי"ז מתחזקת הנפש. רק ע"י חוזק הנפש מתחזק הגוף וממילא מתחזקת הנפש בעניני' ובפעולותי'. ולפ"ז קלקול שמתחיל בגוף ומתפשט בנפש הוא ענין רע כמו מאכל רע ארסי וכיו"ב, ודבר שמתפשט מקלקול הרוח לקלקול הגוף הוא ריח רע וסרחון. וזהו שע"י הדעת שהשתמש בו במקום חכמה מתקלקלים אלו המעשים, ע"כ בא מזה הרח רע, שההתחלה היא מעין ריח רע, שהוא מכאוב של הדעת שאינו נמשך כ"א מצד שימשך הדעת הרוח דעת שלא כראוי לו בגוף. והנה כיון שגברה הזוהמא באדם, עד שלא יתוקן לגמרי עד לע"ל, המציא הקב"ה רפואת תעלה, למכתו האנושה שלא תתפשט הרבה, באופן שתהי' ראויה להתקן בהדרגה ע"י הבחירה והעבודה, ע"כ ניתן מקום לזוהמא להתפשט גם בכל מאכל האדם, ואותה הזוהמא אינה ראוי' כלל שתשאר בגוף האדם וא"א שיהי' ממנה בנין כלל, נמצא כי מה שמצד המשך הזוהמא בגוף האדם דעתו נוטה להגדיל המדה מאכילתו אינו מקלקל כ"כ, כי הגרעון אינו נשאר בגופו רק נדחה ממנו ואין חיות בא ממנו. וזה פלא למעלה מחכמה, כי מצד החכמה היינו אומרים שראוי להתקן מזון האדם שיכניס בו כדי צרכו, שלא יצטרך להוציא מותר ופסולת, אבל באמת הפליא אלקים לעשות עמו, וברב חסד אע"פ שנדחה ממעלתו מ"מ לא יתאחז בו הרע עד לאין מרפא חלילה. וע"כ הולך הדבר ומתתקן בהדרגה, מה של"ה אפשר אלו הי' נשאר בבנין וקבלת החיות כל מה שיקח האדם בתוך מעיו מצד עצת הרע שהי' החיות מוטבע ברע וכל פעם הי' מוסיף קלקול ח"ו, ע"כ אנו חותמים "ומפליא לעשות". ועל לע"ל שהכל ישאר נקי, יכירו שד' עזרם והפליא עצה, יאמרו ברוך ד', כמש"כ ואכלתם אכל תחילה ואח"כ ושבע, לא כמו בעת הקלקול שהיתה האכילה מעורבת בסיגים להיות שבע, ועכ"ז אכל מצד אחיזתו במשכא דחויא, והללתם את שם ד' אלהיכם אשר עשה עמכם להפליא, כמו "ומפליא לעשות", שעי"ז היה מקום והכנה לזאת המעלה. וענין הבושה בא עי"ז כי משתעבד היקר לזולל כמו שאדה"ר נתבייש היפך מש"כ קודם זה ולא יתבוששו, וא"כ כשמסתלקת זוהמא זאת לא יבושו עמי לעולם כי לא ינזרו עוד לבושת, רק תהלת ד' יתנו.

אליהו הנביא. אליהו יושב בכל מוצאי ש"ק תחת עץ החיים וכותב זכויותיהם של ישראל. על כן ראוי לכל מי שיש לו שייכות של תשוקה לרזי תורה, שהיא מדת גילוי אליהו, באיזה דרגא, אפילו אם היא רק בדרך דמיון, או הרגשה, או השגת השכל האנושי, וק"ו אם עלה בחסד עליון למדרגות יותר גבוהות, שבכל מוצאי ש"ק יעשה גם הוא כמעשיו של אליהו, ויעסוק בזכויותיהם של ישראל. ויכיר בהכרה שכלית ובהשגה בהירה וברורה את קדושת ישראל, ויקרת מעלתו, וידבק עצמו בכללות עם קדוש, עם ד' וסגולת נחלתו, שאין קץ ותכלית להופעת אור קדשו של כל יחיד ויחיד שבהם, שגם הריקים שבישראל כל העולם משותת עליהם. ויש להתרעד ביראה קדושה, מקדושת הנשמה האלהית העליונה של כל נפש מישראל ולהיות מלא שוקקות וחמדת עולמים לקדושת רוממות קרן ישראל בכלל, ולהצלחתו של כל יחיד מישראל, בכל מעשי ידיו, בחומריות וברוחניות, ובכל טוב. ומתוך מעמקי נשמתו ירנן ויקרא, אשריכם ישראל, אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בד'. אהבתיך עמי ולאומי, איויתיך בכל לבי, ובכל נפשי, אחמדך בכל חום לב, בכל אש עצמותי, אשתוקק לראות כבודך, יפיך, והדרך, עת תרומם ותנשא, עת תגדל ביפי צביונך, ויצאו כל סגולותיך, והנפלאות הכמוסות בך, מן הכח אל הפועל, עת תנטע ותתאזרח בארץ צביונך, בארץ פארך, ויגלו לצפון ולים, לקדם ולמערב, תפארת עוזך וגובה קרנך. וראו גוים צדקך וכל מלכים כבודך, וקורא לך שם חדש אשר פי ד' יקבנו, והיית עטרת תפארת ביד ד' וצניף מלוכה בכף אלהיך.